

Kansalaisuushakemuksen käsittelyn viipyminen

KANTELU

Kantelija on oikeuskanslerille 13.5.2023 osoitetussa kantelussa arvostellut kansalaisuushakemuksensa käsittelyn viipymistä Maahanmuuttovirastossa sekä sitä, ettei hänen avustajansa hakemuksen käsittelyn viipymisestä Maahanmuuttovirastolle sähköpostitse lähettämiin tiedusteluihin ole vastattu. Kantelussa on tuotu esiin, että Maahanmuuttovirasto ei ole hakemuksen käsittelyn kuluessa pyytänyt hakijalta mitään lisäselvityksiä asiasta.

SELVITYS

Maahanmuuttovirasto on 26.6.2023 antanut selvityksen ja 4.4.2024 lähettänyt kantelijan asiassa 15.8.2023 annetun päätöksen.

VASTINE

Kantelijalle on varattu mahdollisuus antaa selvityksestä vastineensa, mutta hän ei ole käyttänyt sitä.

RATKAISU

1 Kansalaisuushakemuksen käsittely

1.1 Maahanmuuttoviraston selvitys

Maahanmuuttoviraston selvityksen mukaan kantelijan kansalaisuushakemus oli tullut vireille tammikuussa 2018. Hakemus oli ohjattu viraston apulaistarkastajien jonoon, josta yksi heistä oli ottanut sen käsittelyyn 7.2.2018.

Poliisin rekisteritietokannasta oli käynyt ilmi, että Suomea oli pyydetty selvittämään kantelijan epäiltyä terroristista värväystoimintaa toisessa valtiossa. Tuon asian tutkinta oli päätetty 29.7.2020.

Suojelupoliisi oli pyytänyt asian Maahanmuuttovirastolta selvitettäväkseen 20.6.2018. Hakemuksen käsittely oli tuolloin jäänyt odottamaan suojelupoliisin lausuntoa. Suojelupoliisi oli palauttanut asian Maahanmuuttovirastolle syksyllä 2020. Suojelupoliisi ei ollut lausunut asiasta, joten asiaa käsitellyt apulaistarkastaja oli ottanut kansalaisuushakemuksen uudelleen käsitte-lyyn lokakuussa 2020.

Poliisin rekisteritietokannassa olleiden tietojen vuoksi hakemus oli tässä vaiheessa siirretty apulaistarkastajalta kansalaisuusvastuualueen ylitarkastajan käsiteltäväksi. Hän oli lähettänyt asiasta keskusrikospoliisille lausuntopyynnön 14.10.2020. Keskusrikospoliisi oli vastannut 6.11.2020, ettei heillä ole asiaan mitään lausuttavaa.

Selvityksen mukaan hakija oli kerrotun jälkeen huhtikuussa 2021 lähettänyt virastolle hakijan puolison oleskelulupahakemukseen liittyneen sähköpostiviestin, joka oli koskenut suurten velkasummien maksamista ja rahojen lainaamista ulkomailla asuvalta ystävältä. Selvityksen mukaan viesti on ottaen huomioon edellä mainittu rikosepäily mahdollisesti osaltaan vaikuttanut varovaisuuteen kansalaisuushakemuksen käsittelyssä, vaikka se on koskenut puolison oleskelulupa-asiaa ja siihen liittynyttä toimeentuloa.

Maahanmuuttoviraston oman arvion mukaan vaikuttaa siltä, että kansalaisuushakemuksen on tässä vaiheessa annettu odottaa ilman aktiivisia käsittelytoimenpiteitä, vaikka poliisiviranomais-ten lausunnot eivät olleet estäneet sen käsittelyn etenemistä. Asiaa käsitellyt ylitarkastaja oli syyskuussa 2022 lähettänyt suojelupoliisille vielä asiaa koskeneen tiedustelun, mutta suojelu- poliisilla ei ollut ollut asiaan lausuttavaa myöskään tuossa vaiheessa.

Maahanmuuttovirastolta asian käsittelyn viipymisestä 16.5.2023 pyytämäni selvityksen antamisen aikaan hakemuksen käsittely oli Maahanmuuttoviraston ilmoittaman mukaan edennyt sujuvasti ja kantelijalle oli tarjottu tilaisuus maksutta lisätä kansalaisuushakemukseen kanssahakijoiksi lapsensa.

Maahanmuuttovirasto on 15.8.2023 päättänyt, että hakija ja hänen kanssahakijansa saavat Suomen kansalaisuuden. Hakemuksen käsittely on kestänyt näin ollen noin ollen runsaat viisi ja puoli vuotta.

Selvityksen mukaan pääsyy käsittelyn viivästymiseen ulkopuolisilta saatujen lausuntojen jälkeen on ollut kansalaisuusvastuualueen ruuhka, joka aiheutuu muun muassa vuosina 2021-2022 kasvaneista hakijamääristä ja samalla tapahtuneesta hakijaprofiilin muutoksesta sekä vuosina 2020-2021 pienentyneistä henkilöstöresursseista. Hakijamäärät olivat kasvaneet merkittävästi, koska vuosina 2015 ja 2016 maahan saapuneet ja luvan saaneet turvapaikanhakijat olivat voineet hakea kansalaisuutta.

Vuosina 2022 ja 2023 kansalaisuusasioihin kohdennettua henkilöstöresurssia oli saatu kasvatettua. Samalla prosesseja oli kehitetty muun muassa automaation avulla. Tuottavuus oli jo selvitystä annettaessa lähtenyt Maahanmuuttoviraston ilmoittaman mukaan nousuun, vaikka ruuhkaa ei vielä ollutkaan saatu purettua. Selvityksen mukaan tavoitteena oli purkaa kansalaisuushakemusten ruuhka vuoden 2023 aikana.

1.2 Arviointi

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsiteltyksi asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiinsa ja velvollisuuksiinsa koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi.

Hallintolain 23 §:n 1 momentin mukaan asia on käsiteltävä ilman aiheutonta viivytystä.

Hallintolain 31 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen on huolehdittava asian riittävästä ja asianmukaisesta selvittämisestä hankkimalla asian ratkaisemiseksi tarpeelliset tiedot sekä selvitykset.

Maahanmuuttoviraston selvityksessä on todettu, ettei asiassa ei ole ollut ilmeistä, ettei valtion turvallisuuden ylläpitäminen ole edellyttänyt varovaisuutta hakemuskäsittelyn etenemisessä ja useampia tiedusteluja poliisiviranomaisilta, kun kantelijaa oli aiemmin epäilty terroristisesta värystoiminnasta ja hän oli kertonut virastolle ulkomaisista lainajärjestelyistä. Minulla ei ole ollut

aihetta ryhtyä selvittämään yhteydenottojen tarpeellisuutta tai kyseenalaistaa Maahanmuuttoviraston siitä itse esittämää arviota.

Tapauksessa kansalaisuushakemuksen käsittely on edellä todetuin tavoin kestänyt runsaat viisi ja puoli vuotta, mitä pidän jo lähtökohtaisesti hakijan kannalta kohtuuttoman pitkänä aikana. Asian käsittelyaikaa selittää sen käsittelyn alkuvaiheiden osalta se, että asia on selvityksessä kerrotuin tavoin ollut muiden viranomaisten tutkittavana. Selvityksestä ilmenevien tietojen perusteella hakemus näyttäisi kuitenkin sen jälkeen, vuodesta 2020, asian viipymistä koskeneen selvityspyyntöni saapumisen asti pääosin vain odottaneen käsittelyvuoroaan. Maahanmuuttovirasto on selittänyt menettelyään hakemuksen käsittelyyn liittyneellä varovaisuudella.

Maahanmuuttoviraston harkintavaltaan kuuluu sen arviointi, mitä selvitystoimia kansalaisuuslain mukaisten yleisten edellytysten täyttymisen arvioinnin perusteeksi on Maahanmuuttoviraston selvityksessään esiin tuomien epäilyjen vuoksi ollut tarpeen tehdä. Sen minulle antamasta selvityksestä ei kuitenkaan ilmene edellä mainittuna aikana tehdyn mitään toimenpiteitä lukuunottamatta asiaa käsitelleen ylitarkastajan syyskuussa 2022 suojelupoliisille lähettämää tiedustelua. Maahanmuuttovirasto on itsekin todennut selvityksessään, että tapauksessa voidaan jälkikäteen kriittisesti tarkastellen arvioida, ettei kantelijan kansalaisuushakemuksen käsittely ole ollut viivytyksetöntä. Se on lisäksi todennut, että kantelu on nostanut esiin tarpeen tarkastella sen kansalaisuusvastuualueella käytäntöjä tilanteissa, joissa odotetaan toisen viranomaisen antamaa lausuntoa, ja toimintatapoja, kun asiantuntijaviranomaisella ei ole asiaan lausuttavaa.

Arvioin edellä mainituilla perusteluilla, että asiasta käytettävissäni olevan selvityksen mukaan hakijan kansalaisuushakemuksen käsittelyn viivästyminen oli asian käsittelyn viimeisinä vuosina aiheutonta. Kun muiden viranomaisten selvittämistoimien päätyttyä kantelijan hakemus oli ollut Maahanmuuttovirastossa vireillä jo lähes kolme vuotta, olisi hakijan oikeusturvan toteutumisen kannalta ollut perusteltua priorisoida hakemuksen käsittelyä.

Apulaisoikeuskansleri on hiljattain niin ikään kansalaisuushakemuksen käsittelyn viipymisestä antamassaan päätöksessä (2.4.2024 dnro [OKV/2474/10/2023](#)) todennut, että vaikka kansalaisuuslaissa ei olekaan määritelty enimmäiskäsittelyaikaa kansalaisuushakemuksille, on otettava huomioon, että esimerkiksi useat osallistumisoikeudet ja eräät muut oikeudet on suoraan sidottu kansalaisuuteen. Kun yksilön näkökulmasta kysymys on oikeudellisesti merkityksellisestä päätöksestä, on viranomaisen kiinnitettävä asian viivytyksettömään käsittelyyn erityistä huomiota.

2 Yhteydenottoihin vastaaminen

Kantelussa on arvosteltu sitä, että Maahanmuuttovirasto ei olisi vastannut hakemuksen käsittelyn viipymisen syytä koskeneisiin sähköpostitiedusteluihin. Kantelussa näistä tiedusteluista on yksilöity Maahanmuuttovirastoon 17.4.2023 ja 11.5.2023 turvasähköpostina lähetetyt tiedustelut.

Hallintolain 23 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen on esitettävä asianosaiselle tämän pyynnöstä arvio päätöksen antamisajankohdasta sekä vastattava käsittelyn etenemistä koskeviin tiedusteluihin.

Maahanmuuttovirasto on ilmoittanut selvityksessään, että kantelijan asiamiehen asian käsittelyä koskeviin tiedusteluihin on vastattu. Kantelija ei ole käyttänyt hänelle asiassa varattua tilaisuutta antaa selvityksestä vastinettaan. Maahanmuuttovirasto on selvityksessään todennut asiasta lisäksi, että se on aiemmin yleisesti täsmentänyt ja yhdenmukaistanut asiakkaille käsittelyajoista annettavaa tiedotusta.

Minulla ei asiasta käytettävissäni olevan selvityksen perusteella ole perusteita todeta Maahanmuuttoviraston tältä osin menetelleen toimenpiteitani edellyttävällä tavalla.

3 Johtopäätös ja toimenpide

Olen edellä arvioinut, että kantelijan kansalaisuushakemuksen käsittely Maahanmuuttovirastossa oli aiheettomasti viivästynyt ja että asian käsittelyaika on ollut hänen kannaltaan kohtuuttoman pitkä.

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 6 §:n 1 momentin mukaan, jos virkamies, julkisyhteisön työntekijä tai muu henkilö julkista tehtävää hoitaessaan on menetellyt lainvastaisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä, oikeuskansleri voi antaa asianomaiselle huomautuksen vastaisen varalle, mikäli hän ei harkitse olevan aihetta syytteen nostamiseen. Huomautus voidaan antaa myös viranomaiselle tai muulle yhteisölle.

Annan Maahanmuuttovirastolle kantelijan asian käsittelyn aiheettomasta viipymisestä mainitussa lainkohdassa tarkoitetun huomautuksen.

Apulaisoikeuskansleri on edellä kohdassa 1.2 mainitussa 2.4.2024 antamassaan päätöksessä pyytänyt Maahanmuuttovirastoa ilmoittamaan viimeistään 20.9.2024, miten kansalaisuushakemusten käsittelyajat ovat kehittyneet viime vuosina, onko käsittelyaikoja saatu lyhennettyä Maa-

hanmuuttoviraston mainitsemilla toimilla, ja mitä lisätoimenpiteitä käsittelyaikojen lyhentämiseksi on mahdollisesti suunniteltu. Nyt kysymyksessä oleva kantelu ei kerrottuun nähden anna aihetta muihin toimenpiteisiin.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskanslerin sijainen

Petri Martikainen

Vanhempi oikeuskanslerinsihteeri

Minna Pulkkinen